

Кенес беру туралы есеп

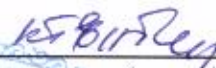
Тақырыбы: «Қой шаруашылығында гибридтеуді пайдалану мүмкіндіктері»

Бағыты: «Қой шаруашылығы»

«20» қараша 2023 жыл

Кенес берілген жер: Алматы облысы, Кеген ауданы, Кеген кенті
Шаруашылық: ШҚ «Дархан».

Эксперт:

(қолы)

Кенжебаев Т.Е.

Басқарма Төрағасының орынбасары
«ҚМШЖЖӨҒЗИ» ЖШС
Т.Н.

(қолы)

Қарымсақов

Есеп құрылымы

Кеңес берілген өзекті мәселе: “Қой шаруашылығында гибридтеуді пайдалану мүмкіндіктері”.

2) Еңбек сапасын жақсартуға ыпал ететін, өзекті мәселені шешуге бағытталған эксперттің негіздемелері мен ұсыныстары;

Сардиния аралында ерте кездің өзінде-ақ муфлон мен үй қойларынан гибрид (тұраралық будан) төл алынған. Неміс ғалымы Кюнь Гале каласының хайуанаттар бағында алғаш рет гибридтеу әдісін қолдана отырып, муфлон мен үй қойларынан өсімтал гибрид-будандар алды.

1927 жылы академик М.Ф. Ивановтың басшылығымен Аскания-Нова қорығында жабайы қой генотиптерін мақсатты пайдалану арқылы қой тұқымын шығаруға бағытталған зерттеулер басталды. Мұнда үй және жабайы қой будандарының 80-нен астам комбинациясынан төл алынып, тұраралық будандастыру жолымен жаңа тұқым шығару әдістемесі негізделді. 1950 жылы Н.С. Бутарин, А.Е.Есенжолов және басқалар осы әдісті толықтыра отырып, Тянь-Шань жабайы арқарымен биязы жүнді қойларды будандастыру жолымен биік таулар жағдайына бейімделген, етті-жүнді бағыттағы қазақ арқаромериносы тұқымын шығарды.

Қызыл кітапқа енгізілген жануарлармен жұмыс жүргізу ерекшелігіне сай, ғалымдар мен Алматы хайуанаттар бағы қызметкерлерінің бірлескен жұмыстардың нәтижесінде жабайы арқар бойынша ширек қанды гибридті қозылар алынды (1-2 сурет). Олар Алматы облысы Райымбек ауданының шаруа қожалықтарында 1 жасқа дейін өсіріліп, қолдан ұрықтандыру әдісімен мал басын көбейтуде пайдаланылды.

Сурет 1 - жабайы арқардың 50 % қаны бар еркек гибрид-қошқарды хайуанаттар бағында қойлармен жұптастыру.

Сурет. 2 - жабайы арқардың 50 % қаны бар гибрид-саулық

Жабайы арқар мен биязы жүнді қойдан алынған бірінші ұрпак (F₁) гибрид-қошқардың 1,5 жастағыа тірі салмағы 97 кг, жуылған жүн түсіміі 1,27

кг, таза талшық шығымы 81,67%, жүн талшықтарының орташа жіңішкелігі $14,34 \pm 0,34$ мкм болды (1-сурет). Хайуанаттар бағында гибрид-кошқармен жұптастырылған саулықтардың орташа салмағы $55 \pm 0,6$ кг, жүннің орташа жіңішкелігі 64 сапаға (20,6-23,5 мкм) сәйкес келді (1-сурет), Бұдан әрі жабайы арқар бойынша қан үлесі 25% гибридті төлдер өнімділіктеріне сай бағаланып, өсімге қалдырылды.

Алматы облысы Райымбек ауданының "Сенім" Ш/Қ-да казак арқаромеринос тұқымды қойларын № KZ296360620 гибридті-кошқармен (3-сурет) жұптау бойынша жүргізілген ғылыми-өндірістік тәжірибелердің нәтижесінде гибридті қозылар алынып, оның 103 басы 1 жасқа дейін өсіріліп, бонитировкаланды (кешенді бағаланды).

Элита және бірінші класты 74 бас тоқтылардан (71,84%) ұнамды бітімді гибридті топ құрылды.

№ KZ296360620 кошқардан алынған жабайы арқар бойынша 25% қаны бар кошқардың жуылған жүн түсімі 4,25 кг, таза талшық шығымы 56,6 %, талшықтардың орташа жіңішкелігі $20,4 \pm 0,35$ мкм құрады.

Жабайы арқар бойынша 12,5% қаны бар гибридті бір жасар еркек және ұрғашы тоқтылардың орташа жүн түсімі, тиісінше, $2,2 \pm 0,24$ және $1,7 \pm 0,22$ кг құрады, таза талшық шығымы 55 және 56,0% болып, ал олардың жүн талшықтары, аналықтармен салыстырғанда 3,12 мкм (12,73%) жіңішке болды.

3) АӨК субъектісі кеңес бойынша берілген ұсыныстарды қабылдаған жағдайда, өнімділік пен өнім көлемін арттыру, өзіндік құнын төмендету бойынша қол жеткізілетін нәтижелер;

Биязы жүнді қойлардың өнімділік-тұқымдық қасиеттерін жетілдіру, жүн талшықтары диаметрін жіңішкерту, әсіресе олардың тау жайылымдары жағдайларына бейімделу қасиеттерін арттыру үшін жабайы арқар генотипі бар кошқарларды қолдан ұрықтандыру әдісімен қарқынды пайдалану биік тау жайылымдарын тиімді пайдалану арқылы қой шаруашылығы өнімдерінің

өзіндік құнын 25-30 % төмендетіп, экологиялық таза ет, жүн өнімдерін өндіруге мүмкіндік береді.

4) *Эксперттің кеңес беру сәті:*

Шаруашылық басшысына кеңес